

2. Osvitno-profesiina prohrama «Informatsiini systemy ta tekhnolohii» «Information Systems and Technologies» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu 126 Informatsiini systemy ta tekhnolohii / Viiskovyi instytut telekomunikatsii ta informatyzatsii imeni Heroiv Krut. Kyiv, 2023. 25 s. URL: EPP 2023 bachelor's degree 126.pdf (viti.edu.ua) (data zvernennia 26.04.2024).
3. Osvitno-profesiina prohrama «Kiberborotba: vedennia dii v kiberprostorii» = «Cyberwarfare: Cyber Activities and Active Defense» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu 125 Kiberbezpeka ta zakhyst informatsii / Viiskovyi instytut telekomunikatsii ta informatyzatsii imeni Heroiv Krut. Kyiv, 2023. 24 s. URL: EPP 2023 bachelor's degree 125f.pdf (viti.edu.ua) (data zvernennia 26.04.2024).
4. Osvitno-profesiina prohrama «Kompiuterni nauky ta tekhnolohii» = «Computer Science and Technology» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu 122 Kompiuterni nauky / Viiskovyi instytut telekomunikatsii ta informatyzatsii imeni Heroiv Krut. Kyiv, 2023. URL: EPP 2023 bachelor's degree 122.pdf (viti.edu.ua) (data zvernennia 26.04.2024).
5. Pro zatverdzhennia Instruksii z fizychnoi pidgotovky v systemi Ministerstva oborony Ukrainy : Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy № 225 vid 05.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1289-21#Text> (data zvernennia 10.02.2023).
6. Pro transformatsiiu systemy viiskovoi osvity : postanova Kabinetu ministriv Ukrainy vid 30.12.2022 № 1490. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-%D0%BF#Text> (data zvernennia 20.11.2023).

ВАСИЛЬЄВА Марина³²

Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна

ORCID: 0000-0002-2765-1220

E-mail: vasylieva_maryna@juipa.edu.ua

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ (наукове есе)

Розглянуто інтернаціоналізацію у вищій освіті України, яка вступає в нову фазу. Зауважено на тому, що перехід від інтернаціоналізації за кордоном з її сильним фокусом на невеликій еліті мобільних студентів, викладачів, адміністраторів та програм до інтернаціоналізації вдома для всіх членів академічної спільноти став як ніколи актуальним. Наголошено, що інтернаціоналізація – це процес, що перебуває в постійному розвитку, який змінюється у відповідь на місцеві, національні, регіональні та глобальні умови.

Ключові слова: *інтернаціоналізація, вища освіта, мобільність.*

Internationalisation of Higher Education Institutions in Ukraine: Challenges and Prospects for Implementation (scientific essay). *Internationalisation in higher education in Ukraine, which is entering a new phase, is considered. It is noted that the transition from internationalisation abroad with its strong focus on a small elite of mobile students, teachers, administrators and programmes to internationalisation at home for all members of the academic community has become more relevant than ever. It is emphasised that internationalisation is a process in constant development, which changes in response to local, national, regional and global conditions.*

Keywords: *Internationalisation, Higher Education, Mobility.*

³² ©ВАСИЛЬЄВА Марина (VASYLIEVA Maryna)

Одним зі стратегічних напрямів реформування системи вищої освіти в Україні є інтернаціоналізація. Дуже актуальний, але поки ще не до кінця усвідомлений процес, що має різні аспекти і напрями реалізації.

Зростаюча глобалізація економік і суспільств у поєднанні з вимогами економіки знань створили контекст, який уможливив більш стратегічний підхід до інтернаціоналізації у вищій освіті. Це відбувалося, в першу чергу, в Європі, з програмами Європейського Союзу (ЄС) і Болонським процесом, але поступово цей процес поширився і на інші континенти і країни. Європейська комісія, міжнародні організації, національні уряди, а також організації вищої освіти, поступово поставили інтернаціоналізацію на перше місце в порядку денному реформ. Інтернаціоналізація стала розглядатися як ключовий фактор змін у вищій освіті як у країнах з високим рівнем економічного розвитку, так і в країнах з середнім і низьким рівнем. Як концепція і стратегічний напрям інтернаціоналізація є відносно новим, широким і різноманітним явищем у вищій освіті, зумовленим динамічним поєднанням політичних, економічних, соціокультурних, академічних аспектів. Її вплив на регіони, країни та інституції відрізняється залежно від конкретного контексту.

Інтернаціоналізація освіти – процес, спрямований на розвиток міжнародних аспектів у навчальному процесі, співпрацю та обмін між установами освіти різних країн. Це може включати обмін студентів, викладачів, наукових досліджень, програми подвійного диплому та інші ініціативи, спрямовані на зближення освітніх систем та культур.

Інтернаціоналізація найчастіше сприймається як «інтернаціоналізація за кордоном», тобто мобільність студентів. Проте сьогодні вона має і інші форми, які змінюються. Ковід-19 приніс з собою таке випробування як неможливість приймати іноземних студентів в Україні. Для багатьох закладів вищої освіти в усьому світі це стало дуже великою проблемою.

Війна в Україні – стала ще більшим випробуванням, коли наша країна не може приймати іноземних студентів на навчання, проте при цьому більший відсоток порівняно з попередніми роками українських студентів отримав досвід навчання за кордоном.

Ключовим компонентом інтернаціоналізації нині стають навчальні програми та глобальний професійний і громадянський розвиток, який називають «інтернаціоналізацією вдома». Саме такій інтернаціоналізації приділяється все більше уваги через економічні міркування зокрема.

У різних країнах різними є пріоритети стосовно інтернаціоналізації:

– інтернаціоналізація – експортний товар (забезпечення навчання за кордоном власних студентів; залучення на навчання іноземних студентів);

- стимулювання інтернаціоналізації з метою відігравати провідну роль на світовій арені вищої освіти;
- комплексний підхід до підтримки інтернаціоналізації власної системи вищої освіти, включаючи як мобільність, так і інтернаціоналізацію всередині країни;
- акцент на зміцненні регіонального масштабу;
- розроблення спеціальних програм для розвитку двосторонніх відносин з міжнародними партнерами у сфері вищої освіти для своїх закладів;
- ініціативи, спрямовані на підтримку розвитку людського капіталу в країнах, що розвиваються;
- просування вивчення іноземних мов;
- акцент на міжнародну та міжкультурну компетентність;
- узгодження змісту освіти різних країн з метою інтернаціоналізації освіти;
- підтримка транснаціональних освітніх ініціатив національною політикою;
- питання доступу біженців до вищої освіти;
- створення механізмів підтримки, які допомагають навчальним закладам виходити на міжнародний рівень.

Зростаюче значення вищої освіти і досліджень для глобальної економіки знань призвели до посилення уваги до інтернаціоналізації. Зараз за кордоном навчається близько п'яти мільйонів студентів (ОЕСР 2019), що вдвічі більше, ніж 10 років тому, і прогнозується подальше зростання до щонайменше 8 мільйонів у наступному десятилітті, хоча ця оптимістична оцінка не враховує можливих наслідків Covid-19. Конкуренція за іноземних студентів посилюється і стає все більш глобальною. Класичний поділ між країнами, що відправляють студентів (переважно країни з середнім і низьким рівнем доходу), і країнами, що приймають (переважно розвинені, англійськомовні країни, а також Франція і Німеччина), зміщується, і нинішній політичний клімат може прискорити цей процес у найближчі роки.

Мобільність студентів не така вже однорідна, існує кілька форм:

- ступенева мобільність: студенти, які здобувають повний ступінь або ступені за кордоном (бакалавр, магістр, доктор філософії). Більшість мобільності за ступенями все ще відбувається з країн з низьким і середнім рівнем доходу до країн з вищим рівнем доходу;
- кредитна мобільність: студенти навчаються за кордоном протягом короткого періоду – до одного академічного року – і перезараховують кредити, отримані за кордоном, на свій рідний ступінь; Кредитна мобільність відбувається здебільшого між країнами з вищим рівнем доходу і є особливо сильною в США (програми навчання за кордоном) та в Європі (Еразмус+). Тривалість кредитної мобільності варіюється від шести тижнів до одного року в США та від двох місяців до одного року в Європі;

– мобільність сертифікатів: коротше перебування за кордоном з метою вдосконалення певних навичок, переважно мовної компетенції, без здобуття ступеня або кредитів. Мобільність сертифікатів є глобальним явищем і варіюється за тривалістю.

Мобільність академічного персоналу. У всьому світі існує гостра конкуренція за академічний персонал. Присутність міжнародних викладачів у закладах вищої освіти та системах вищої освіти по всьому світу є важливим аспектом вищої освіти в глобальній економіці знань. Проте масштаби і характер міжнародної мобільності викладачів є досить маловивченим явищем. Відсутній консенсус щодо визначення поняття «міжнародний» викладач, а заклади, що їх наймають, мають різні профілі: з одного боку, елітні дослідницькі університети шукають найбільш затребуваних викладачів; з іншого боку, заклади чи системи, що стикаються з місцевою нестачею викладачів, наймають їх на регіональному та міжнародному рівнях, щоб задовольнити свої основні операційні потреби.

Мобільність програм. Фокус не на студентів або викладачів, а на програми та інституції, які також називають транснаціональною освітою або транскордонним наданням освіти. Мобільність програм набуває різних форм, найвідомішою з яких є міжнародні філіальні кампуси (МФК), і включає в себе освітні міста та центри знань, програми зближення, а також спільні програми та програми подвійних дипломів.

Мобільність онлайн. Використання технологій впливає на інтернаціоналізацію та мобільність у різний спосіб. Дистанційна онлайн-освіта є однією з поширених форм, розширенням і діджиталізацією моделей відкритих університетів. Дистанційна освіта може мати міжнародний компонент, оскільки забезпечує доступ до таких програм без витрат на фізичну мобільність. Масові відкриті онлайн-курси – це ще одна форма, в якій курси пропонуються онлайн, безкоштовно і відкриті для всіх, але без заліку. Хоча програми дистанційної освіти є потенційно міжнародними за своїм ринком, охопленням та участю, вони, як правило, не розглядаються як частина інтернаціоналізації. Інші форми, такі як змішане і гібридне викладання і навчання, в яких студенти можуть взяти частину навчального навантаження у міжнародних партнерів, стають все більш важливими як частина інтернаціоналізації. Використовуються такі терміни, як «віртуальна мобільність» або «віртуальні обміни», але все більш поширеною стає концепція «спільного міжнародного онлайн-навчання» (COIL), розроблена в системі Університету штату Нью-Йорк, яка зараз досить широко використовується в усьому світі. COIL (www.coil.suny.edu) – це інтерактивна модель викладання та навчання, в якій спільні курси викладаються онлайн викладачами з партнерських закладів за активної участі їхніх студентів. COIL дозволяє закладам освіти розвивати міжнародні та міжкультурні результати

навчання для своїх студентів без обмежень фізичної мобільності та пов'язаних з цим витрат, а тому є відносно недорогою, менш елітарною та економічно ефективною формою мобільності. Вона повертає мобільність додому і тепер визнана установами, національними урядами та регіональними організаціями, наприклад, Європейською Комісією, як цінна альтернатива традиційним моделям мобільності.

Інтернаціоналізація вдома. На межі століть перед закладами вищої освіти постала потреба відповісти на нагальну потребу в глобально компетентних громадянах і професіоналах. Цей імператив вимагає звернути увагу на значну групу немобільних студентів і викладачів. На перший план вийшли поняття «інтернаціоналізація вдома» та «інтернаціоналізація навчальної програми». Все частіше ці два поняття вважаються схожими за змістом і спрямованістю. За останнє десятиліття взаємозв'язок між інтернаціоналізацією всередині країни та інтернаціоналізацією за кордоном, а також необхідність створення більш централізованого, інтегрованого та системного підходу до інтернаціоналізації з метою усунення фрагментації та маргіналізації викликали інтерес до «всебічної інтернаціоналізації», яка визначається таким чином: включення міжнародного, глобального і порівняльного змісту і перспективи в усі навчальні, дослідницькі та сервісні місії вищої освіти. Це формує інституційний етнос і цінності та впливає на всю діяльність закладу вищої освіти. Це впливає не лише на все життя університету, але й на зовнішні системи координат, партнерські зв'язки та відносини закладу.

Інтернаціоналізація досліджень. Інтернаціоналізації післядипломної освіти та досліджень, включаючи міжнародне співавторство та інші міжнародні дослідницькі показники, приділяється набагато менше уваги, ніж інтернаціоналізації освіти. Дослідження є більш складною справою і передбачає більше міжнародної співпраці та конкуренції, ніж будь-коли. Найкращі академічні винаходи є дефіцитним товаром, а процеси, пов'язані з патентами, передачею знань та правами інтелектуальної власності, потребують більшої підтримки, ніж раніше. Довгострокове планування дослідницької інфраструктури, збільшення дослідницького потенціалу, розробка нових дослідницьких платформ і краща координація між дослідницькими підрозділами – все це вимагає більш стратегічного фокусу на розвитку потенціалу та міжнародної дослідницької політики і систем. Зростання фінансування міжнародних досліджень, кількості патентів, публікацій та цитувань вимагає посилення дослідницьких команд глобального характеру.

Висновки. Виклики та можливості для майбутнього. Інтернаціоналізація у вищій освіті вступає в нову фазу. Перехід від інтернаціоналізації за кордоном з її сильним фокусом на невеликій еліті мобільних студентів, викладачів,

адміністраторів та програм до інтернаціоналізації вдома для всіх членів академічної спільноти став як ніколи актуальним. Інтернаціоналізація – це процес, що перебуває в постійному розвитку, який змінюється у відповідь на місцеві, національні, регіональні та глобальні умови.

Перспективами для закладів вищої освіти України є:

- посилити увагу до інтернаціоналізації навчальних програм, викладання окремих дисциплін, інтернаціоналізації освіти іноземними мовами;
 - стимулювати вивчення іноземних мов, міжкультурної компетентності та виховання глобального громадянства;
 - інтегрувати інтернаціоналізацію в технологічні можливості реалізації освітніх програм.
-

ВИГОВСЬКА Ольга³³

Всеукраїнський науково-практичний журнал «Директор школи, ліцею, гімназії»
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-1832-4172](https://orcid.org/0000-0002-1832-4172)

E-mail: jurnal.director@gmail.com

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА У ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС

У статті йдеться про можливості розв'язання у післявоєнний час проблем України, накопичених за весь період її незалежності. Це може бути реальним, якщо започаткувати «правильну» освітню політику в державі, провадити «правильну» університетську педагогічну освіту в країні, плекати молодь – майбутнє України – у «правильних» школах, а також усією громадою жити в «правильному» суспільстві. Системно-комплексний підхід до висвітлених у статті проблем, уможливорює виокремлення пріоритетного чинника, з якого й можна розпочати розв'язання як існуючих у державі проблем, так і всіх інших, які привнесено повномасштабною війною. Таким чинником, на думку автора, є українська педагогічна освіта, про основні аспекти і принципи якої йтиметься у статті.

Ключові слова: український учитель; глобалізований світ; освітня політика; університетська педагогічна освіта; перспективні напрями реальних змін в освіті України.

***University Teacher Education in the Postwar Period.** The article discusses the possibilities of solving Ukraine's problems accumulated over the entire period of its independence in the postwar period. This can be realized if the state launches the «right» educational policy, provides the «right» university pedagogical education in the country, educates young people – the future of Ukraine – in the «right» schools, and lives in the «right» society as a community. A systemic and comprehensive approach to the problems highlighted in the article makes it possible to identify a priority factor from which to begin solving both the problems existing in the state and all the others brought about by the full-scale war. According to the author, this*

³³ ©ВИГОВСЬКА Ольга (VYHOVSKA Olga)